

כתבה שלישיית בסידרה: מנהיג בכיר בעולם הערבי נפגש עם אורי אבנרי

אחרי כתיבת שתי הכתבות הראשונות בסידרה זו, קיבלתי הודעה דחופה מפי ירדנים בחוקי-לארץ: "בוא מייד!" שהיתי במשך עשרה ימים לא עשיתי דבר זולת לשוחח על ענייני ישראל-ערב - בוקר, צהריים וערב. נפגשתי עם עשרות מומחים - ערבים ולא-ערבים, מנהיגים וידידיהם של מנהיגים, אנשי שלטון ומהפכנים, עתיד נאים ואנשי-רוח, אנשים המצויים בסדרן

של כל מדינות ערב. ככל אשר פנית, נהנית מעזרתם הפעילה לה המסורה של "ירדנים" - אנשי-הרצון הטוב הפועלים למען השלום שלא על מנת לקבל פרס, ולעיתים תוך סיכון ענייניהם האישיים. לכל אלה, שאיני יכול להזכיר את שמם, אני רוצה להביע בצורה זו את תודתי, אף כי רובם אינם יכולים לקרוא את הדברים.

מטרתו של הקורס המזורז, שהוא אולי יחיד-כמינו, היתה אחת ויחידה: לברר מה המצב בעולם הערבי למחרת יוזמת בורגני בת. חלק מן התוצאות אמסור להלן, ובכתיבות הבאות. חלק אחר איני יכול למסור כלל, אף לא בצורה מופוטית, מבלי להביא נזק חמור לעניין. אפתח בשיחה החשובה ביותר - בליכך השוכה שרק למענה בלבד היה כדאי להר - חיק בנסיעה לכל מקום בעולם.

פגישה עם העתיד

מחשבה. בזה הוא רואה, בשלב זה, את תפקידו העיקרי. הוא גורם לכך שהערבים יתחילו לחשוב מחדש על בעיית ארץ-ישראל.

לחשוב מחדש

אם הצניח בכך?
כן, אני בהחלט סבור שכן. הוא זרע זרעים, שאי-אפשר עוד לעקורם. בכל רחבי העולם הערבי הוא גרם לכך שאנשים יתחילו לחשוב מחדש. כי הוא ביטא דברים שרבים חשבו אותם כבר קודם לכן, אך לא העזו לאמרם.

הצטרפתי לדיעה זו, הוכרתי עובדה, שכמעט נשכחה לאחר מכן, כאשר החלה ההתרוצצות במחנה הערבי. הרי בורגיבה דיבר על תוכניתו עם גמאל עבד-אל-נאצר. קשה לקבוע מה בדיוק דובר באותה שיחה בקאהיר. בורגיבה טען כי עבד-אל-נאצר הסכים עימו, אחרי הפגישה ראיו, גם בישראל, על מסכי הטלביזיה, את שני המנהיגים לוחצים ידיים בידידות. (אחד מידידי, שנפגש פעמים רבות עם נשיא מצרים והמכיר אותו היטב, ניסה לשחזר באוזני מה אירע, לדעתו, באותה פגישה. בורגיבה הביע את רעיונותיו. עבד-אל-נאצר הקשיב באהדה, הפליט כמה מילים בלתי-מחייבות על כך שאכן דרושה יוזמה חדשה בעניין פלסטין. בורגיבה קיבל את הרושם הברור כי זוהי הסכמה מפורשת מצד נשיא מצרים, למרות שעבד-אל-נאצר נמנע, בפקחותו הרגילה, מלהתחייב על כך בפירוש.) לאחר מכן השמיע בורגיבה את הכרזתו הראשונה בעיר העתיקה, בפני הערבים. אילו היו הדברים מצלצלים באוזני שומעיו ככפירה-בעיקר, היתה מתרחשת התפוצצות מיידית. אך שום התפוצצות כזאת לא היתה.

משמע: דבריו של בורגיבה על שלום, תוך כבוד הדדי לא גרמו לזעזוע ספונטאני.

חשוב מאד להבין ולזכור זאת. אילו בא לארץ מנהיג זר - למשל ראש ממשלת דנמארק - ואמר, במסיבת-עיתונאים בתל-אביב, שישראל צריכה לחתר על ריבונותה,

איתי את פניו פעמים רבות - בתמונות, עתה ישב מולי, חיך והציע לי סיגריה ואש.

הירדנים, שביקשוהו לקבל את פניו, נדהמו כאשר הסכים בלי כל קושי. הם נדהמו שבעתים כאשר הזמין אותי למשרד רישמי.

בשנת 1965, בראשית השנה ה-18 לקיום ישראל, כמעט ולא תיתכן פגישה בין ישראלי ובין מנהיג ערבי. כאשר נערכת פגישה כזאת למרות הכל, אחרי שידולים ותמרונים מסובכים, היא מתקיימת תמיד בחשאי, במקום ניטראלי - לרוב בביתו הפרטי של צד שלישי, שאינו ישראלי או ערבי. היו לי פגישות רבות מסוג זה בעבר. לא כן היתה פגישה זו. נכנסתי לבניין בשעה היעודה. מזכיר ערבי, אדיב מאד, קיבל את פני והוליך אותי במסדרונות שהיו מכוסים בשטיחים עבים. עתונים ערביים היו מונחים על השולחנות, תמונות של מנהיגים ערביים היו תלויות על הקירות. כעבור כמה דקות לחצתי את ידו של המארט.

מעשה של אמון פנטסטי

אני יכול לומר מיהו ומיהו. איני יכול לזהות אפילו את ארצו, ואת כתובת משרדו.

"אנחנו יכולים לשוחח כאש אל רעהו", אמר בראשית הפגישה. "אך איני יכול למסור הודעה בשם ממשלתי. אתה בדואי מבין זאת."

הבינותי הבינותי גם שעצם הפגישה הוא מעשה של אמון פנטסטי מצד האיש.

כי אילו התפתיתי גלות את זהותו ואת מקום הפגישה - למען הסקופ העתונאי - הייתי יכול להביא לו ולמדינתו נזק עצום. רבים האויבים הממתינים רק לרגע זה, בו יוכלו לחצצר בעוצמה, מעל גלי האתר, כי פלוני נפגש עם "סוכן ציוני".

לכן אסתפק בקביעה הסתומת כי בן-שיחי הוא אחד המנהיגים הבכירים של העולם הערבי ברגע זה, שיש לו השפעה מכרעת על על עיצוב המדיניות של ארצו, וכי גדולי העולם מקשיבים לדבריו בתשומת-לב.

אין הוא פחות חשוב משר-החוק העיראקי, עמו נפגשתי לפני שש שנים. הקורא יצטרך לקבל את הדברים כמו שהם - מבלי לבקש הגדרה נוספת בשלב זה. אני מקהה שלא יארך הזמן ואפשר יהיה להסיר את מעטה הסודיות מפגישה זו. השאלה הראשונה והעיקרית שלי היתה: מה רוצה אל-חביב בורגיבה? מה תוכניתו האמיתית? הנשיא בורגיבה אינו מייצג תוכנית ברורה, השיב האיש. "הוא מייצג תהליך של

אורי אבנרי

היתה המדינה כולה הוסכת כמקרה. אם לא היתה תגובה כזאת בירדן, משמע שדבריו על שלום שוב אינם מהימים, בארץ ערבית, כפירה בקודש הקדשים. לאחר מכן נסע בורגיבה ללבנון. שם כבר ידעו על כהונתו. בכל זאת נתקבל בכבוד ובפאר, חזר שם על דעותיו ביתר תוקף. שוב לא היתה שום התפוצצות. ושוב נמנעה קאהיר מכל תגובה נועמת.

לאחר מכן, בגלל סיבות שאינן קשורות בהכרח ביחסי ישראל-ערב עצמם, התפוצץ העניין בצמרת הערבית, והחל המאבק הגדול. אך אין לשכוח לרגע, כי במשך כמה שבועות נשמעו הדברים בשקט, ללא תגובות נסערות (חיוביות או שליליות).

דבר זה מאשר, בלי ספק, את דבריו של בן-שיחי: בורגיבה הכריח את ערביי המרחב המזרחי לחשוב.

"הדינאמיזם של השלום"

צלנו, אמרתי, ישנם אנשים רבים המאמינים כי הנשיא בורגיבה פשוט המציא שיטה חדשה, פיקחית יותר, לחיסול ישראל. הצעתו לחזור לתוכנית החלוקה של 1947 נתקבלה בכמה חוגים ברוח זו.

"הנשיא בורגיבה לא דיבר אל ישראל", אמר בן-שיחי. "הוא דיבר אל העולם הערבי."

וכאן אמר האיש דבר שאני מהסס להזכירו. כי היתה זאת חזרה - כמעט מילה במילה - על דברים שאני עצמי כתבתי בראשית סידרה זו. איך יאמין הקורא הישראלי כי מנהיג ערבי אומר את אותו הדבר בנידוק? ובכל זאת: זוהי עובדה. אותו מנהיג לא קרא, כמובן, את דברי.

מסתבר כי הרעיון עצמו מובן מאליו לכל מי שחושב בריצנות על מייבצע של שלום במרחב.

עדיין לא הגיעה העת, אמר המנהיג, להידברות ישירה בין שני המחנות. בשלב הנוכחי יש להכשיר את הלבבות. יש ליצור אחירה. זאת ניתן לעשות רק כאשר שוחרי-השלום הערביים ידברו אל הערבים, ושוחרי-השלום היהודיים ידברו אל היהודים. יכולות להיות שיחות שקטות בינינו, כמו שיחתנו זאת. בשלב מאוחר יותר יכול לקום מגע ישיר וגלוי.

"אך ברגע זה ידברו הערבים אל הערבים, ואתם תדברו אל בני עמכם."

בורגיבה הגיבור: עם עבד-אל-נאצר בשבועון אצרי